

A SKOKIE-ÜGY, AVAGY AMIKOR A ZSIDÓK VÉDIK A NÁCIK SZÓLÁSSZABADSÁGÁT

GOSZTONYI GERGELY

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐK:

DR. GOSZTONYI GERGELY

AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE

GOSZTONYI@AJK.ELTE.HU

2023. május 8.

Skokie egy álmos külvárosi része Chicagónak, ahol a hetvenes években nagyjából 70.000 lakos élt. A terület neve mára összefonódott azzal a kérdéssel, hogy védenünk kell-e olyan beszédet, amelyiket kifejezetten kártékonynak tartunk. Az európaiak a szólásszabadság kapcsán inkább a tartalmi korlátozások, míg az amerikaiak a kontextuális tiltás mellett foglaltak állást.¹ Ez utóbbi alapja az Amerikai Legfelsőbb Bíróság (SCOTUS) által a Schenck-ügyben és az Abrams-ügyben kialakított nyilvánvaló és közvetlen veszély (*clear and present danger*) tesztje. Ezt a Brandenburg-ügyben pontosították, és az *imminent lawless action* teszt kimondta, hogy a szóolás csak

akkor korlátozható előzetesen, ha jogellenes tettekre való közvetlen és szándékos felhívást tartalmaz, és kimutatható a tett elkövetésének objektív valószínűsége.

E tesztek egyik próbaköve lett Skokie. 1977 márciusában

Frank Collin, a magát nácinak valló Amerikai Nemzetsocialista Párt (NSPA) vezetője engedélyt kért egy júliusi felvonulásra a skokie-i városháza elé. A menetet fél órára tervezték, és nagyjából 30-40 párttag részvételét várták, akik barna ingű, horogkeresztes katonai uniformisban, de fegyverek nélkül, békésen vonultak volna „Szólásszabadságot a fehéreknek” táblákat tartva. A helyszínválasztás oka az volt, hogy Chicago belvárosában nem engedélyezték számukra korábban a közparkok igénybevételét. Ugyanakkor az is tény, hogy Skokie lakosságának akkoriban több mint fele zsidó volt, ráadásul sokan közülük holokauszt-túlélők, ami sajátos színezetet adott a helyszínválasztásnak. Skokie önkormányzata így a bíróságtól kérte a menetelés betiltását, illetve nyilvánvaló és közvetlen veszélyre hivatkozva több olyan helyi rendeletet is elfogadott, amelyek gyakorlatilag megakadályozták a vonulást.

Az első meglepetést Collin okozta, amikor azt az

Amerikai Polgári Szabadság-jogok Szövetségét (ACLU) kérte fel az ügye képviselőjére, ami egy jelentős múltú, 1920-ban alapított liberális, ízig-vérig antirasszista civil jogvédő szervezet volt. A második meglepetés pedig az ACLU nevéhez fűződik, ami elvállalta az ügyet, hiszen úgy gondolta, hogy az Amerikai Alkotmány Első Kiegészítése mindenki szólását védi, még azokét is, „akiknek a nézeteit a legjobban

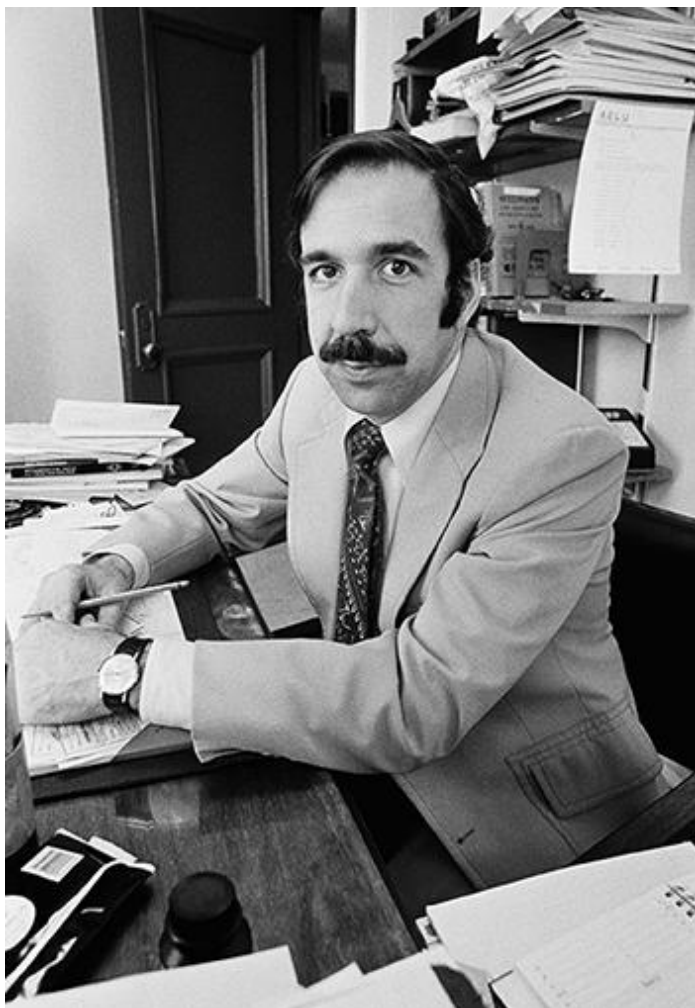
megvetik.”² A történet külön csavarja, hogy az ACLU-t két zsidó jogász képviselte a perben: David Goldberger és Aryeh Neier.

A Skokie által megalkotott rendeletek megkövetelték, hogy a tüntetők

előzetesen kössenek jelentős összegű biztosítást az esetleges fizikai károkról, illetve megtiltották a szvasztika megjelenítését, és így tovább. Jogilag ezek mind előzetes korlátozásnak (*prior restraint*) minősültek, azaz a terv az volt, hogy még megtörténtük előtt megakadályozzák a náci felvonulást. Az ACLU álláspontja – máig ható hatállyal – egyértelmű volt: „ha a kormány megakadályozhatja a törvényes beszédet, mert az sértő és gyűlöletkeltő, akkor minden olyan beszédet megakadályozhat, amely nem tetszik neki. Más szóval, a náci cenzúrázására vonatkozó hatalom magában foglalja azt is, hogy másfajta tüntetőket is cenzúrázzon, vagy megakadályozza, hogy a sajtó kínos tényeket és kritikákat tegyen közzé, amelyeket a kormány tisztviselői »fake news«-nak bélyegeznek.”³

A Cook megyei körzeti bíróság előzetes intézkedésként (*preliminary injunction*)

megtiltotta a felvonulást. Az ACLU sürgősségi fellebbezést nyújtott be, de sem az Illinois-i Fellebbviteli Bíróság (IAC), sem az Illinois-i Legfelsőbb Bíróság (ISC) nem volt hajlandó felfüggeszteni a tiltó határozatot a fellebbezés elbírálásáig (ami várhatóan több, mint egy év lett volna). A jogvédők ennek alapján a SCOTUS-hoz fordultak sürgősségi döntést kérve, és azzal érveltek, hogy az Illinois állami bíróságok késlekedése hosszú távú előzetes korlátozást jelent a szólásszabadság szempontjából.

A SCOTUS per curiam egyértelművé tette, hogy az alacsonyabb szintű bíróságok késlekedése elfogadhatatlan, és amennyiben egy állam hasonló előzetes korlátozást kíván alkalmazni, azt szigorú eljárásjogi biztosítékokkal kell körülbástyázni. Ennek alapján utasította az államot, hogy azonnal foglaljon állást az előtte fekvő jogkérdésben.⁴

Először az IAC hozott az ügyben érdemi döntést,⁵ amely kiemelte, hogy a gondolatok nyilvános kifejezése nem tiltható meg pusztán azért, mert azok önmagukban sértőek egyes hallgatóság számára, azaz a hallgatóság várható érzései nem minősülhetnek jogalapnak a szólás előzetes korlátozására. Mindez azt is jelenti, hogy senkinek sem kötelező részt vennie a tüntetésen, és ahogy a náciknak joguk van tüntetni, úgy a hallgatóságnak is joga van elfordulni és elutasítani az elhangzottakat. Az IAC kimondta, hogy a kormánynak nincs hatásköre arra, hogy korlátozza a véleménynyilvánítást annak üzenete, eszméi, tárgya vagy tartalma miatt, hiszen a közügyekről folytatott vitának

gátálatalannak, erőteljesnek és nyitottnak kell lennie.

Az IAC ugyanakkor arra az álláspontra jutott, hogy bár az uniformisban menetelés kérdését egyértelműen a szólásszabadság kapcsán lehet vizsgálni, a horogkereszt használata alkalmas arra, hogy túlzott erőszakos reakciót váltson ki a zsidó közösség körében, amennyiben azt szándékosan az otthonaik és imahelyeik közvetlen közelébe viszik. A horogkereszt használatával kapcsolatban így az IAC fenntartotta a tiltást.

A végső döntést meghozó ISC végül minden kérdésben helybenhagyta az IAC döntését, egy fontos kivétellel: a szvasztika kapcsán arra jutott, hogy annak felmutatása nem tiltható meg pusztán azért, mert az erőszakos reakciót válthat ki azokból, akik azt látják.⁶

Az ISC ítélete így teljesen szabad utat engedett a nácik Skokie-ba tervezett felvonulásának, de az amerikai Igazságügyi Minisztérium elérte, hogy Chicago mégis engedélyezze a belvárosi demonstrációt. 1978. június 24-én végül nem Skokie-ban, ha-

nem Chicagóban történt meg a náci vonulás, és bár a megjelenetek létszámára vonatkozó adatok ellentmondások, az egyértelmű, hogy a nagyjából 25-30 náci párttag menetét valójában a 23.000 antifasiszta ellentüntető dominálta. A felvonulás jó, ha tíz percig tartott, és mindenféle erőszakos cselekedet nélkül ért véget: ami persze nagyban volt köszönhető a minimum 500 erősen felfegyverzett rendőrnek.

Bár a nácik végül sosem tették be a lábukat Skokie-ba, a szólásszabadság biztosítása azok számára, akik a demokratikus rend fenntartásában a legkevésbé sem érdekeltek, a jogtörténet nagy kihívása mindmáig. Azaz bár lehet a felforgató beszéd jogilag elfogadható, kulturálisan, történetileg, szociológiailag nem biztos, hogy ugyanerre a döntésre jutottak volna az érintett bíróságok. Ennek egyértelmű példája az ISC végső ítélete, amely kapcsán a bírók egy nem szokványos formulát, a 'vonakodva meghozott döntés' kifejezést használták. A szólásszabadság szempontjából az ügynek mégis van egy fontos, hosszútávú tanulsága, amit Aryeh Neier így fogalmazott

meg: a nácik „terjeszthették az üzenetüket, a társadalom pedig elutasította azt.”⁷

Hivatkozások:

- TÓTH Gábor Attila: Szólásszabadság és befogadó társadalom. *Pro Futuro*, 2014, 4. évf., 1. sz., 18. p.
- ACLU: *Why the American Civil Liberties Union Defends Free Speech for Racists and Totalitarians*, 1978, https://www.aclu.org/sites/default/files/field_document/4156_ri_1978.pdf, 11. p.
- GOLDBERGER, David: *The Skokie Case: How I Came To Represent The Free Speech Rights Of Nazis*. ACLU, 2020. március 2., <https://www.aclu.org/issues/free-speech/rights-protesters/skokie-case-how-i-came-represent-free-speech-rights-nazis>
- National Socialist Party of America v. Village of Skokie*. 432 U.S. 43 (1977).
- Village of Skokie v. National Socialist Party*, 51 Ill. App. 3d 279 (Ill. App. Ct. 1977).
- Village of Skokie v. National Socialist Party of America*, 69 Ill. 2d 605, 373 N.E.2d 21 (Ill. 1978).
- NEIER, Aryeh: *Defending my enemy: American Nazis, the Skokie case, and the risks of freedom*. New York, 1979, E.P. Dunton, 170. p.

Képek elérhetősége:

- oldal: David Goldberger, az ACLU ügyvédje: <https://www.aclu.org/issues/free-speech/rights-protesters/skokie-case-how-i-came-represent-free-speech-rights-nazis> 2023. május 5.
- oldal: Antifaszta demonstráció a skokie-i városháza előtt 1977. májusában: https://s.abcnews.com/images/US/anti-nazi-demo-1977-skokie-2-hthg-180622_hpMain_16x9_992.jpg 2023. május 5.